

Program prac konserwatorskich

Kamienna kapliczka przy ulicy Babińskiego w Krakowie

Opracowanie :
Elżbieta Widerska

Elżbieta Widerska
mgr Elżbieta Majerczyk-Widerska
artyści plastyk
konserwator dzieł sztuki
30-398 Kraków, ul. Wąlgierza Wdalego 2B
tel. 609 564 798

Kraków , Sierpień 2021r.

URZĄD MIASTA KRAKOWA
BIURO MIEJSKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW
31-144 Kraków, ul. Biskupia 18

Uzgodniono pismem

nr *KZ-02.1120.11.178.2021,EW*
z dnia *6.08.2021r.*

I. Opis inwentaryzacyjny obiektu

Kapliczka postumentowa zwieńczona krzyżem

Adres: ul. Babińskiego Kraków

Czas powstania: XIX w (?)

Technika wykonania: piaskowiec,

Wymiary: wys. 320 cm.

Inwestor: Zarząd Dróg Miasta Krakowa w Krakowie, ul. Centralna 53 31-586 Kraków

Autor programu: Elżbieta Majerczyk-Widerska
Dyplomowany konserwator dzieł sztuki
Tel.609 564 798

II. Opis obiektu

Kapliczka znajduje się przy ulicy Doktora Józefa Babińskiego w Krakowie, tuż obok zlokalizowany jest przystanek autobusowy MPK „Babińskiego”. Kapliczka typu postumentowego wykonana jest w całości z piaskowca a jej całkowita wysokość wynosi 3,2m.

Wyodrębnić można pięć części-kondygnacji ustawionych na niskiej, około dziesięciocentymetrowej bazie o przekroju kwadratu. Na pierwszej kondygnacji spełniającej rolę cokołu, znajduje się inskrypcja zawierająca informacje o fundatorach. Jej treść brzmi: *„Paweł i ś.p. Katarzyna Dusikowie postanowili sobie aby na pamiątkę tę figurę postawić i proszą przechodzących Paweł i powtórna żona te dwoje o modlitwę i westchnienie do Boga”*. Napis jest w całości czytelny i ma bardzo prostą formę. Druga kondygnacja kapliczki to przedstawienie jednej ze stacji drogi krzyżowej a konkretnie Jezusa upadającego pod krzyżem. Przedstawienie to jest w formie płaskorzeźby umieszczonej w płytkiej niszy. Niszę ozdabia dekoracyjne ząbkowanie w górnej części. Po prawej stronie wizerunku upadającego Chrystusa, na boku kamiennego ciosu, znajduje się symbol kielicha z hostią w postaci płytkiego reliefu. Równolegle na drugim boku widnieje symbol serca Chrystusa z płomieniem i krzyżem. Symbol ten jest lepiej czytelny i widocznie lepszym stanie. Poziom wyżej przedstawia piętę, czyli Matkę Boską, która trzyma na kolanach martwego Jezusa Chrystusa. Ta płaskorzeźba jest bardziej plastyczna i osadzona jest w głębszej półkolistej niszy. Niszę wieńczy ozdobny, półkolisty gzyms z ząbkowaniem, lekko wysunięty poza lico ciosu. Na bocznych stronach widnieją wizerunki świętych. Po prawej stronie piety znajduje się wizerunek św. Piotra z atrybutami, są to klucze, które trzyma w rękach oraz miecz i kogut na piedestale. Sama postać świętego osadzona jest w półkolistej niszy. Z drugiej strony widoczny jest wizerunek św. Pawła z mieczem w prawej dłoni oraz zwojem pisma w lewej. Kolejna kondygnacja w formie głębokiej wnęki zawiera figurkę Matki Boskiej .

Nisza ozdobiona jest kręconymi półkolumnami, które znajdują się także na tylnych bokach. Wieńczy ją ozdobny półkolisty gzyms z profilowaniami. Figurka umieszczona w niszy nie jest oryginalna. Odróżnia ją duża dysproporcja w stosunku do wielkości otworu oraz różnica w materiale, gdyż jest to figura gipsowa. Ponad to, jej montaż jest bardzo prowizoryczny, umieszczona jest ona na kamiennej kostce i podparta małym płaskim kamykiem.

Analogicznie do poprzednich części bo bokach niszy znajdują się wizerunki świętych. Po prawej stronie, nad św. Piotrem umieszczone jest przedstawienie Trójcy Świętej. Scena przedstawia Boga i Jezusa po jego prawicy. Starzec w prawej dłoni trzyma berło, które przekazuje Chrystusowi a nad postaciami unosi się gołębica w glorii. Po drugiej stronie widnieje postać św. Józefa. Całość kapliczki zwieńcza prosty pełnoplastyczny krzyż na postumencie. Nad krzyżem widniej półkolisty blaszany daszek z fantazyjnym ząbkowaniem. Daszek wsparty jest na czterech metalowych prętach. Całość kapliczki otoczona jest prostym metalowym ogrodzeniem w kolorze niebieskim, o wymiarach 2,3/2,7 m i wysokości 0,7m.

Samą kapliczkę poprzedza betonowa półtorametrowa płyta, na którą powinien prowadzić schodek. Ogrodzenie osadzone jest na betonowej podmurówce. Resztę przestrzeni wewnątrz ogrodzenia wypełnia miejsce na zielen, w której aktualnie przeważają trawa i chwasty.

Ogółem całość prezentuje się bardzo nieestetycznie.

III. Stan zachowania

Stan zachowania kapliczki jest zły. Całość pokryta jest równomiernie warstwą brudu i pyłów miejskich. Piaskowiec uległ degradacji, jest miękki, osypuje się, utracił spistość. Na obiekcie widoczne są ubytki, głównie na warstwie kamienia. Zauważyć można liczne pęknięcia i rozwarstwienia piaskowca. Odspojone są wtórne uzupełnienia w postaci kitów, które zauważalne są praktycznie na każdym poziomie kapliczki. Brakuje również niektórych małych elementów rzeźbiarskich takich jak np. uszkodzone ząbki gzymsów czy detale rzeźbionych postaci. Ubytki pojawiły się także w niszach gdzie znajdują się wizerunki świętych. Na uwagę zasługuje także brak rzeźby w głównej najwyższej niszy.

Najprawdopodobniej znajdowała się tam pełnoplastyczna figura, gdyż nie widać śladów zespolenia jej ze ścianką wnęki. Krzyż wieńczący obiekt jest stosunkowo nowy ponieważ nie posiada żadnych uszkodzeń a jego struktura jest gładka i jednolita. konstrukcja daszka na krzyżem wykazuje ślady korozji, czego efektem są plamy na warstwie kamienia. Poza tym zadaszenie jest kompletne. Ogrodzenie kapliczki jest w bardzo złym stanie technicznym, poza brakującym elementem w postaci furtki widoczna jest zaawansowana korozja. Uszkodzona jest również betonowa podmurówka oraz płyta prowadząca do postumentu. Wejście do kapliczki poprzedzone było schodem, którego widoczny jest tylko fragment. Zieleń wokół postumentu jest zaniedbana, przeważają w niej głównie chwasty i samosiejki.

IV. Wnioski założenia konserwatorskie

Kapliczka jest w bardzo złym stanie. Ubytki zwietrzałego kamienia spowodowały, że forma rzeźbiarska jej elementów w znacznym stopniu przestała być czytelna. Co więcej sole, wilgoć, porosty powodują, że zniszczenia te postępują w coraz szybszym tempie. Zadaniem planowanej konserwacji jest jak najszybsze powstrzymanie destrukcji kapliczki, następnie przywrócenie jej utraconych walorów estetycznych.

Proponuje się zatem wykonanie konserwacji technicznej polegającej na oczyszczeniu powierzchni kamienia, usunięciu wadliwych i poluzowanych kitów. Czyszczenie kamienia proponuje się wykonać metodą chemiczną z zastosowaniem środków dedykowanych do piaskowca oraz wody pod ciśnieniem.

Wykonane podczas poprzedniej konserwacji uzupełnienia formy rzeźbiarskiej proponuje się wykuć za pomocą majzli i młotków. Należy wykuć jedynie wadliwie wykonane lub z czasem poluzowane kity.

Następnie zaleca się odsolenie kamienia metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska poprzez wykonanie okładów odsalających z ligniny i wody destylowanej.

W celu wzmocnienia osłabionej struktury piaskowca należy wykonać impregnację kamienia z zastosowaniem środka na bazie estrów kwasu krzemianowego. Jednocześnie należy przeprowadzić dezynfekcję preparatami grzybo i glonobójczymi.

Ostatnim etapem winno być uzupełnienie ubytków kamienia i fugowanie poszczególnych bloków kamiennych. Uzupełnienie formy rzeźbiarskiej wykonać najlepiej przy użyciu gotowej masy do kitowania kamienia - barwionej w masie.

Kity opracować naśladowczo do oryginalnego kamienia, w razie konieczności kity należy scalić kolorystycznie. Proponuje się rekonstrukcję brakującej rzeźby, należy poszukać analogicznych kapliczek z wizerunkiem Matki Bożej w celu wykonania kopi rzeźby.

Technologię w jakiej wykonana zostanie nowa rzeźba pozostawia się do decyzji konserwatora prowadzącego prace, jedyne kryterium to , że musi to być kamień lub imitacja kamienia naturalnego. Wielkość rzeźby dostosować do rozmiarów wnęki .

W celu ochrony kamienia przed szkodliwym działaniem wody proponuje się powlec powierzchnię kapliczki preparatem hydrofobowym.

Metalowe współczesne ogrodzenie proponuje się zastąpić nowym , stylistycznie nawiązującym do XIX wiecznych . Projekt nowego ogrodzenia należy uzgodnić z BMKZ w Krakowie

Betonowy murek odczyścić metodą strumieniowo-ścierną , natomiast pas betonu prowadzący do kapliczki oraz zdegradowany stopień skuć. Następnie wykonać nowy stopień (betonowy) nie zaleca się natomiast odtwarzania betonowego pasa prowadzącego do kapliczki.

Metalowy daszek będący w dobrym stanie proponuje się pomalować farbą do metalu.

Konieczne jest uporządkowanie zieleni wokół kapliczki , zlikwidowanie samosiejek oraz posadzenie nowych roślin.

Wszystkie prace udokumentować pisemnie i fotograficznie.

Prace należy powierzyć firmie z doświadczeniem na podobnych obiektach.

V. Proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Odkurzenie powierzchni kamienia z luźnych zanieczyszczeń.
2. Oczyszczenie powierzchni kamienia z brudu, metodą chemiczną -środkami chemicznymi dobranymi na podstawie prób.
3. Usunięcie wadliwych kitów – mechanicznie, majzlami i młotkami,
4. Wykonanie okładów odsalających przy użyciu ligniny i wody destylowanej.

5. Impregnacja środkiem na bazie estrów kwasu krzemianowego np. KSE 100/ 300 f. Remmers lub o podobnych parametrach.
6. Dezynfekcja sterinolem w etanolu, lub gotowymi środkami np. Alkutex BFA Entferner)
7. Nasączenie preparatem grzybo i glonobójczym,
8. Uzupełnienie formy w gotowym kicie do piaskowca Restauriermörtel f. Remmers. Większe kity wzmocnione drutem mosiężnym. W razie potrzeby wklejenie taszli kamiennych dwuskładnikowym klejem epoksydowym (np. Epidian 5)
9. Rekonstrukcja brakującej rzeźby. Możliwe jest wykonanie rzeźby w kamieniu naturalnym lub wykonanie odlewu w sztucznym kamieniu imitującym piaskowiec.
10. Scalenia kolorystyczne rzeźb i płaskorzeźb, przy użyciu farb sporządzonych z pigmentów sypkich i Paraloidu B 82 w etanolu, spoiwa krzemianowego Restauro Fixativ f. Keim,
11. Hydrofobizacja (Funcosil SL f. Remmers, lub Lotexan N f. Keim)
12. Czyszczenie betonowej podmurówki metodą strumieniowo-ścierną
13. Skucie betonowego stopnia i wylewki przed kapliczką.
14. Wykonanie nowego betonowego stopnia .
15. Wykonanie nowego metalowego ogrodzenia – według zatwierdzonego projektu.
- 16 .Uporządkowanie zieleni.

URZĄD MIASTA KRAKOWA
BIURO MIEJSKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW
31-144 Kraków, ul. Biskupia 18

VI. Dokumentacja fotograficzna

Paweł i s.p. Katerzyna-Dusi
kowie postanowili, sobie aby
na pamiątkę tej figure posta-
wić i proszą przechodzących
Paweł powtórna żona J...
d...re 6... 1900... i w...st...nia

